

МРНТИ 14.01.29
УДК 004.896

<https://doi.org/10.51889/6840.2022.56.30.037>

*А.Р. Турганбаева, А.Ә. Тұрғантай**

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ., Қазақстан

**e-mail: turgantay@mail.ru*

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ПОРТФОЛИО БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Қазіргі ақпараттық қоғам жағдайында, цифрлық индустрияның дамуы, білім беру саласына қарқынды жаңартылған жоғары технологиялық компьютерлік құралдар мен коммуникациялық жүйелер белсенді түрде енгізілуде, педагог кадрларды даярлауға жаңа талаптар қойылуда. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) қарқынды таралуы және білім беруді ақпараттандыру жағдайында студенттерді болашақтың цифрлық экономикасына дайындау қазіргі жоғары білімнің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Мақалада студенттердің – болашақ мұғалімдердің электронды портфолио құруының мақсаты көрсетілген. Мақала педагогикалық мамандықтар студенттерінің портфолио әдісі арқылы ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық негіздерін талдауға арналған. Электрондық портфолионың педагогикалық мүмкіндіктері және педагогикалық университеттің оқу қызметіне портфолио технологиясын енгізу тәжірибесі қарастырылады.

Түйін сөздер: электронды портфолио, құзыреттілік, мұғалімдер, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілік, ақпараттық білім беру ортасы.

Аннотация

А.Р. Турганбаева, А.А. Тургантай

Казахский национальный университет имени аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан

ЭЛЕКТРОННОЕ ПОРТФОЛИО КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

В современном информационном обществе, развитии цифровой индустрии, в сферу образования активно внедряются интенсивно обновляющиеся высокотехнологичные компьютерные средства и системы связи, предъявляются новые требования к подготовке педагогических кадров. В условиях стремительного распространения информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) и информатизации образования подготовка студентов к цифровой экономике будущего является одной из основных задач современной высшей школы. В статье показаны цели создания электронного портфолио студентов - будущих учителей. Статья посвящена анализу педагогических основ формирования информационно-коммуникативной компетентности студентов педагогических специальностей с использованием метода портфолио. Рассмотрены педагогические возможности электронного портфолио и опыт внедрения технологии портфолио в образовательную деятельность педагогического вуза.

Ключевые слова: электронное портфолио, компетентность, педагоги, информационно-коммуникативная компетентность, информационная образовательная среда.

Abstract

ELECTRONIC PORTFOLIO AS A TOOL FOR BUILDING THE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

Turganbayeva A.R., Turgantay A.A.

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

In the current information society, the development of the digital industry, intensively updated high-tech computer tools and communication systems are being actively introduced into the field of education; new requirements are being set for the training of teaching staff. In the conditions of the rapid spread of information and communication technologies (ICT) and informatization of education, preparing students for the digital economy of the future is one of the main tasks of modern higher education. The article shows the purpose of creating an electronic portfolio of students - future teachers. The article is devoted to the analysis of pedagogical bases of formation of information and communication competence of students of pedagogical specialties using the portfolio method. Pedagogical possibilities of electronic portfolio and the experience of introducing portfolio technology into educational activities of a pedagogical university are considered.

Keywords: electronic portfolio, competence, teachers, information and communication competence, information educational environment.

Кіріспе

Қазақстанның білім беру жүйесін дамытудың басым бағыттарының бірі ақпараттандыру болып табылады. Қазақстан Республикасында педагогикалық білім беруді жаңғырту кезеңінде қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану қазіргі қоғамның қажеттіліктері мен мемлекеттің талаптарын қанағаттандыратын өзекті бола түсуде.

Педагогикалық білім беруді жаңғырту жағдайында, ең алдымен, білім беру үдерісінің сапасын арттыру, оның сабақтастығын қамтамасыз ету, даралау және даралау қажеттілігіне байланысты бірқатар ағымдағы тенденциялар дәстүрлі түрде қарастырылады, олардың ішінде:

- білім беруді ақпараттандыру;
- инновациялық АКТ(ақпараттық-коммуникациялық технологиялар) қолдану;
- болашақ мұғалімдердің АКТ құзыреттілігін дамыту.

Электронды портфолио – заманауи жоғары білім беру талаптарына жауап беретін танымал педагогикалық өнім. Ол студенттерді мақсатты түрде қолдауға негізделген, әрбір оқушының сабақтағы және одан тыс уақыттағы оқу, мәдени, әлеуметтік, ғылыми және басқа да іс-әрекеттерінің нақты жағдайын көрсетеді. Электрондық портфолионың жетекші міндеті – оқу процесін, оның ішінде өзін-өзі тәрбиелеуді ұйымдастыру және қол жеткізілген нәтижелерді бақылау [1]. Портфолио студенттің оқу процесіндегі жетістіктерін құжаттауға арналған. Ол студентке өз жетістіктерін бағалауға кәсіби тұрғыдан келуге, табыстың жеке және шығармашылық траекториясын құруға мүмкіндік береді, бұл еңбек нарығындағы болашақ маман рейтингінің маңызды құрамдас бөлігі болады. Оқытушылардың АКТ құзіреттілігін құрылымы портфолио құру кезінде алар орны ерекше (1-кесте).

Кесте 1. Оқытушылардың АКТ құзыреттілігінің құрылымы

<i>Үш тәсілдің әр біріндегі алты модуль</i>	<i>Акт қолдану</i>	<i>Білімдерді дамыту</i>	<i>Білімді өндіру</i>
<i>Білім берудегі акт-ның ролін түсіну</i>	<i>Білім беру саясатына кіріспе</i>	<i>Білім беру саясатын түсіну</i>	<i>Инновацияның бастамасы</i>
<i>Оқу бағдарламасы және бағалау</i>	<i>Базалық білім</i>	<i>Білімді қолдану</i>	<i>Білім қоғамының дағдылары</i>
<i>Педагогикалық практикалар</i>	<i>АКТ қолдану</i>	<i>Күрделі есептерді шешу</i>	<i>Өзін-өзі тәрбиелеу қабілеті</i>
<i>АКТ құралы және бағдарламалық құралдар</i>	<i>Негізгі құралдар</i>	<i>Күрделі құралдар</i>	<i>Кең таралған технологиялар</i>
<i>Оқу процесін ұйымдастыру және басқару</i>	<i>Тәрбие жұмысының дәстүрлі формалары</i>	<i>Ынтымақтастық топтары</i>	<i>Оқытуды ұйымдастыру</i>
<i>Кәсіби дамыту</i>	<i>Компьютерлік сауаттылық</i>	<i>Көмек және тәлімгерлік</i>	<i>Мұғалім оқу шебері ретінде</i>

Зерттеу бойынша, студент портфолиосының маңызды мақсаттарының бірі оның кәсіби өзін-өзі анықтауын қалыптастыру болып табылады. Өзін-өзі анықтау болашақ жұмыс орнына, мамандығына, білім алуы одан әрі жалғастыруға бағытталау деп түсінілетін болады [2].

Педагог мамандығы әрқашан іс-әрекет нәтижесінің жоғары маңыздылығымен байланысты, яғни болашақ мұғалімнің тұлғасына қойылатын талаптар жоғары. Университетке келген жас жігіт өзінің болашақ мамандығын шешіп қойғандай, өмірін балалармен байланыстырып, сол арқылы жас ұрпақтың болашағына әсер етуді жоспарлап отырған көрінеді. Бірақ, өкінішке орай, бұл әрдайым бола бермейді. Университетке «қалдық принципі», «конкурстан өткен жері» бойынша түсетін студенттер бар. Мұндай студенттер көбінесе мұғалімдік мамандыққа бағдарланбайды, олар білім алуға қызығушылық танытпайды, олар өздерінің кейбір, әдетте сыртқы мотивтері бойынша көбірек «міндеттерді» орындайды. Айта кету керек, көптеген студенттер саналылықпен, қабылданған шешімдердің ұтымдылығымен ерекшеленеді, бұл олардың оқу іс-әрекетіне қатысуынан көрінеді [3].

ЖОО-да оқу барысында болашақ маманның мамандығына деген көзқарасы қалыптасады, құндылықтар жүйесі өзгереді, кәсіби қызметке мотивация пайда болады (күшейеді). Мұндай нәтиже көптеген факторларға, соның ішінде оқушылармен жұмыстың формаларына, технологияларына және әдістеріне байланысты. Білім беру жүйесін дамытудың стратегиялық бағытына сәйкес, ол 21 ғасырда жоғары білім беруге жаңа серпін беретін студентке бағдарланған көзқарасқа негізделген заманауи

ақпараттық-коммуникациялық технологияларды біріктіру болып табылады. Дәстүрлі бағалаулармен қатар соңғы уақытта бағалаудың жаңа кумулятивтік, кіріктірілген, рефлексиялық түрлері кең тарады, оның ішінде оқушы портфолиосы да бар. Қазіргі білім беруде портфолио нәтижеге бағытталған ең жиі қолданылатын технологиялардың біріне айналуға [4].

Әдістер

Электрондық портфолио технологиясының дидактикалық және мотивациялық әлеуеті айтарлықтай жоғары деп есептейміз, бұл оны студенттердің қолдауымен университеттің электронды ақпараттық білім беру ортасында студенттердің тұлғалық және кәсіби дамуын ескере отырып пайдалануға мүмкіндік береді. Электрондық портфолио құрудың ең танымал нұсқалары:

- PowerPoint бағдарламасындағы презентация. Бұл жағдайда бірінші слайд тақырыптары бар бет болып табылады, онда басқа портфолио слайдтарына апаратын гиперсілтемелер жасалады.

- CMS – мазмұнды басқару жүйелерін қолдану. Бұл құжаттарды белгілі бір жолмен ұйымдастыруға мүмкіндік беретін және сол арқылы ыңғайлы навигацияны және қажетті деректерді іздеуді қамтамасыз ететін компьютерлік бағдарламалық құрал. CMS – веб-ресурстарды және олардың мазмұнын басқару үшін пайдаланылатын веб-бағдарлама.

- Joomla – басқа мазмұнды басқару жүйесі. Ол PHP тілінде жазылған және MySQL деректер қоры үшін ақпарат қоймасы ретінде пайдаланылады. Жүйені басқару оңай және өте сенімді, сонымен бірге ол сайттарды өндіруде шексіз дерлік мүмкіндіктер береді.

Портфолио жасау кезінде мыналарды ескеру қажет:

- ресурс жылдамдығы, оның ішінде жаңа материалдарды тиеу кезіндегі жылдамдық;
- веб-порталдың сыртқы дизайны, оның ішінде интерфейстің ыңғайлылығы, қаріптердің өлшемі мен қаріп түрі;

- материалды құрылымдау жүйесі;

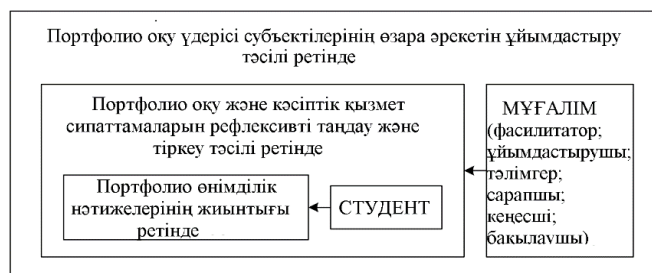
- материалдарға қолдау және қолдау көрсету (кері байланыс нысандарының болуы, форумдарды жүргізу, материалдарға түсініктеме беру опциясының болуы);

- ресурстың мазмұндық мазмұны (оқырман қызығушылығын сақтау, портал аудиториясы, жарияланған материалдардың өзектілігі, сайтта қателер мен қателердің болуы);

- графикалық мазмұн (мағыналы және қызықты графиканың, сондай-ақ инфографиканың болуы).

Тағы бір маңызды мәселе – материалды орналастыру кезінде авторлық құқықты сақтау. Атап айтқанда, портал басқа авторлардың материалдарын тек олардың рұқсатымен немесе материал жарияланатын ресурсқа тікелей сілтеме арқылы жүктеп алуға немесе жариялауға рұқсат беруі керек.

Зерттеушілер электронды-портфолионың келесі дидактикалық қасиеттерін анықтайды: интерактивтілік, мультимедиялық, жариялылық, сызықтық еместік, интеграциялық. Ал болашақ мұғалімдердің оны қолданудағы негізгі дидактикалық мақсаттары жүйелеуші, рефлексиялық-бағалаушы, ұйымдастырушылық-мотивациялық, көрнекілік-тиімділік. Электрондық портфолионың тірек материалдары (жобалар, есептер, құжаттар, шолулар, шолулар, оқу және ғылыми қызмет өнімдері және т.б.) болашақ мұғалім рефлексияны қолдау, оқу үдерісіне қатысушылармен өзара әрекеттесуді қамтамасыз етіп жобалау үшін жасайды, өзгертеді және ұсынады. Электрондық портфолио арқылы оқудың барлық кезеңінде жеке білім беру бағыттарын жүзеге асыруға болады [5]. «Оқушы портфолиосы» түсінігінің аспектілері 1-суретте көрсетілген.

Сурет 1. «Оқушы портфолиосы» түсінігінің аспектілері

Біріншіден, портфолио – бұл әртүрлі материалдар түрінде ұсынылған студенттің оқу немесе оқу және кәсіптік қызметінің нәтижелерінің жиынтығы. Оны оқу процесіне енгізу қажеттілігін зерттеушілер, әдетте, динамикасын қадағалауға және студенттің әртүрлі салалардағы жеке

жетістіктерін тіркеуге мүмкіндік беретін дәлелдер жиынтығы бола отырып, оны мүмкін ететіндігімен түсіндіреді. Бұл жүйе білім алушының оқу, тәрбиелік, кәсіптік және басқа да маңызды іс-әрекеттерінің нәтижелерін оның процесінде туындайтын қиындықтарды анықтай отырып және одан әрі білім беру перспективаларын белгілей отырып тіркеуді қамтиды. Көптеген авторлар мұндай тіркеудің түпкілікті мақсатын оқу үлгерімін оның нәтижелерімен, сондай-ақ портфолиоға жинақталған дәлелдемелерде іске асырылған оларға жету үшін жасалған күш-жігермен дәлелдеуден көреді.

Электрондық портфолионың келесі негізгі үлгілерін бөледі:

- Жетістік портфолиосы. Өзіңіз үшін де, басқалар үшін де әзірленген. Оның мақсаты – ғылыми-зерттеу, шығармашылық немесе кәсіби қызметтегі прогресті бағалау.

- Портфолио презентациясы. Модель тек оқырмандарға арналған және басқа мұғалімдерге автордың оқырманға күшті әсер қалдыра алатын ең жақсы жұмысын көрсету үшін қажет.

- Портфолионы өзін-өзі бағалау. Ол мұғалімнің жеке қажеттіліктері үшін құрастырылған және кәсіби қызметтің кез келген түрінде немесе белгілі бір аспектілерінде прогресс/регрессияны көрсетуге бағытталған.

- Портфолио туралы есеп. Ол басқалар үшін құрастырылған және ғылыми-зерттеу, шығармашылық және кәсіби қызметтегі жетістіктерді дәлелдеу үшін қажет.

- Толық портфолио. Мұғалімнің, сонымен қатар оның аудиториясының жеке қажеттіліктеріне арналған, мұғалімнің кешенде жұмыс істеуіне мүмкіндік береді, ал автордың өзі кәсіби қызметінде өзінің жетістіктерін көрсетуге мүмкіндік алады.

Жоғарыда айтылғандар қойылған мәселенің өзектілігін растайды: педагогикалық мамандықтар студенттерінің оқу және кәсіптік жетістіктерін бағалау құралы ретінде портфолио технологиясын пайдаланудың мүмкіндіктері мен шарттары қандай.

Бұл мәселені шешу үшін портфолио технологиясы келесі принциптерді жүзеге асыруы маңызды:

- оқытуға барлық қатысушылардың теңдігі: мұғалім мен оқушының оқытушының жетекшілік қызметімен өз бетінше білім алу басымдылығымен оқу үдерісін ұйымдастыруда серіктестікке айналуы;

- жеке мотивацияны тудыру арқылы таным процесіне күш қолданбай араласу, білім іздеу;

- бағалаудың, бәсекелестіктің, бәсекелестіктің болмауы; оның орнына ынталандыру ретінде – өзін-өзі бағалау, өзін-өзі түзету, өзін-өзі тәрбиелеу;

- коммуникативті мәдениет деңгейінің жоғарылауына ықпал ететін, шындыққа көтерілудің диалогтік жолы туралы нақты түсінік беретін ынтымақтастық, өзара түсіністік атмосферасын құру бойынша жеке және ұжымдық жұмыстың үйлесімі;

- материалды, қызмет түрін, нәтижені көрсету әдісін таңдай білу;

- инновациялық әдістер негізінде проблемалық оқытудың заңдылықтары жүзеге асырылатын шығармашылық ізденіс нәтижесінен гөрі оның процесінің маңыздылығы.

Портфолио құрылымы студенттің жалпы және кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруға негізделген. Сонымен, ақпараттық-коммуникациялық құзіреттілік – бұл әртүрлі техникалық құралдарды пайдалана отырып, ақпаратты құру, сақтау және беру саласында білім беру және оқыту арқылы алынған дағдылар мен дағдыларды пайдалана білу. Бұл құзіреттілікті қалыптастыру нәтижелері студенттің өмірбаяны, сертификаттар мен дипломдар, презентация және басқа да ақпаратты ұсыну түрлері болуы мүмкін. Ал ғылыми-зерттеу құзіреттілігінің жетістіктеріне әртүрлі есептер, рефераттар, жобалар және т.б. жатқызылады. Кәсіби модульдерді әзірлеу нәтижелерін ұсыну үшін өндірістік тәжірибе бойынша құжаттар мен шолулар, оқыту бағытындағы жобалар мен әдістемелік әзірлемелер маңызды орын алады (2-кесте). Зерттеушілер атап өткен портфолионың құндылығын мойындамау мүмкін емес, бұл оларға мұғалім жасаған құндылық пайымдауларын негіздеу мүмкіндігінде жатыр.

Соңғысы қамтамасыз етіледі:

- сандық және сапалық бағалаудың үйлесімі арқылы;

- сыртқы бағалауды өзара бағалаумен және білім беру немесе білім беру және кәсіптік қызметті өзін-өзі бағалаумен біріктіру;

- оқушының сабақтан тыс іс-әрекетінің мазмұны мен құрылымын қарастыру кезінде оның нәтижелерін бағалау базасын кеңейту; дәстүрлі бағалау рәсімдерімен салыстырғанда оның қызметі туралы дәлелдемелерді жинау ұзақтығын арттыру;

- осы әрекеттің әртүрлі дәлелдемелерінің жинақталуына байланысты, олар бірге ол туралы жан-жақты ақпарат береді және т.б.

Кесте 2. Портфолионы бағалау критерийлері

№	Жетістіктер	Жетістіктердің деңгейі	Балл
1.	Педагогикалық	Оқу орнындағы	1
		Аудандық	2
		Қалалық	3
		Республикалық	4
		Халықаралық	5
2.	Мамандық бойынша	Оқу орнындағы	1
		Аудандық	2
		Қалалық	3
		Республикалық	4
		Халықаралық	5
3.	АКТ бойынша	Оқу орнындағы	1
		Аудандық	2
		Қалалық	3
		Республикалық	4
		Халықаралық	5

Нәтиже және талқылау

Портфолио келесі қадамдық әрекеттерді ұйымдастыруды білдіреді: портфолио әзірлеу мақсаттарын белгілеу, оған кіретін материалдардың жалпы құрылымын құру, акпаратты таңдау, портфолио үшін материалдарды жобалау [6]. Электрондық портфолио студенттердің кәсіби-педагогикалық дайындығын ұйымдастырудың, кәсіби-педагогикалық іс-әрекетке ішкі мотивациясын қалыптастыруға, сыни ойлауды, өзін-өзі тануды, өзін-өзі ұйымдастыруды, өзін-өзі басқаруды дамытуға ықпал ететін «әлеуетті қуатты құрал» деп санауға болады (3-кесте).

Кесте 3. Болашақ кәсіптік оқыту мұғалімдерінің шығармашылық құзіреттілігін қалыптастыруда цифрлық құралдарды қолдану бойынша эксперименттік жұмыстың нәтижелері

Шығармашылық құзыреттілік индексі	Эксперимент нәтижелері, % студенттер		
	Бастапқы нәтиже	Соңғы нәтиже	Өзгеріс
Оқыту мен өздігінен білім алуды ұйымдастыруда шығармашылық технологиялар саласындағы білім, білік және дағдыларды кіріктіру арқылы өзіндік шығармашылық құзыреттілік деңгейін арттыруға, өзін-өзі жүзеге асыруға дайындығы.	13,5	67,9	+54,4
Өзінің шығармашылық қабілеттерін адекватты бағалау	22,8	64,1	+41,3
Оқушылардың шығармашылық дамуы үшін технологияның мүмкіндіктерін түсіну	12,3	64,8	+52,5
Шығармашылық құзыреттілікті қалыптастыруға бағытталған өзгерістерге тұлғаның дайындығы	11,3	51,3	+40,0
Шығармашылық тұлғаны дамытуға бағытталған шығармашылық оқу процесін ұйымдастыру технологиясын түсіну	21,4	60,9	+39,5
Инновациялық білім беру жағдайында оқу үрдісінің мазмұнын құрастыра білу	10,4	58,3	+47,9
Оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамыту үшін оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жобалау қабілеті	14,7	51,2	+36,5
Студенттердің жеке тұлғасын шығармашылықпен дамытуға ықпал ететін технологиялар саласындағы білімді қолдана білу	16,4	61,9	+45,5
Өнімді инновациялық формаларды, әдістерді, әдістерді пайдалана отырып, стандарттан тыс әдістемелік технологияларды әзірлеу қабілеті	20,3	42,5	+22,2

Электрондық портфолио пайдалану студенттерге жұмыс берушілермен тікелей қарым-қатынас жасауға, шығармашылық портфолио қалыптастыруға және кәсіби ортада тәжірибе жинақтауға, курстың, ғылыми-зерттеу және дипломдық жобалардың өзекті мәселелерін шешуге, тағылымдамадан өтуді ұйымдастыру шеңберінде болашақ жұмыс берушілермен ынтымақтасуға мүмкіндік береді [7].

Зерттеушілер электронды портфолиомен жұмыс істеу өзін-өзі бағалауды дамытатынын, өзін-өзі жетілдірудің маңыздылығын ішкі түсінуге әкелетінін алға тартады. Электронды портфолио арқылы болашақ мұғалімдердің АКТ құзыреттілігін қалыптастырып, оның қалыптасу деңгейлерін бағалауға болады. Электрондық портфолио білім беруді ақпараттандыру жағдайында болашақ мұғалімдердің АКТ құзыреттілігін дамытудың тиімді құралдарының бірі болып табылады деген ұстанымға сүйене отырып, университеттің ақпараттық білім беру ортасын дамытудың қазіргі тенденцияларына талдау жасалынады: электрондық оқыту және қашықтықтан оқыту технологияларын енгізудің дидактикалық, ұйымдастырушылық-әдістемелік аспектілері.

Зерттеушілер ақпараттық технологиялар саласындағы тенденцияларды енгізу мүмкіндігін анықтайтын екі компонентті көрсетеді: біріншісі – жаңа ақпараттық технологияларды енгізу және дамыту, екіншісі – білім беру тәжірибесін тарату [8]. Оларды жүзеге асырудың табыстылығына факторлардың екі тобы әсер етеді: сыртқы (білім беру ұйымдарында АКТ-ны қолдану жағдайларының дамуы) және ішкі (білім беру мекемелерінің АКТ-ны пайдалана отырып, жаңа білім беру тәжірибесін енгізуге дайындығы мен қабілеттілігі). А.Г. Асмолова, А.Л. Семенова, А.Ю. Уваровтың зерттеулерін талдай келе, білім беруді ақпараттандыруға әсер ететін негізгі ішкі факторларды зерттей отыра, келесідей сипаттауға болады:

- дидактика мәселелерін дамыту (мазмұнын анықтау, АКТ арқылы оқытудың жаңа әдістері мен формаларын пайдалану, оқу-әдістемелік қамтамасыз ету, оның ішінде электрондық білім беру ресурстары);

- мұғалімдердің АКТ құзыреттілігінің даму деңгейі және олардың кәсіби өсу динамикасы;

- мұғалімдердің АКТ арқылы жаңа тиімді педагогикалық тәжірибелерді қолдану қабілеті мен дайындығы;

- электрондық технологиялар мен жүйелерді (LMS, е-портфолио және т.б.) пайдалана отырып, формальды, бейресми және бейресми білім берудің білім беру нәтижелерін бағалау жүйесінің икемділігі;

- мұғалімдердің АКТ құралдарын пайдалана отырып оқытудың тиімді ұйымдастыру формаларын, әдістері мен технологияларын анықтау және меңгеру қабілеті.

Жаһандық экологиялық қор жобасының [9] зерттеу нәтижелеріне сәйкес жаңа технологиялар мен тәжірибелер туатын үш негізгі бағыт анықталды:

- коммуникациялық инфрақұрылым (АКТ саласы);

- өндіріс пен тұтыну инфрақұрылымы (қаржы-инвестициялық сфера);

- физикалық инфрақұрылым (спорт, денсаулық және т.б.).

Осы жұмыстардың негізінде білім беруді ақпараттандыру аясында білім беру саласын денсаулық сақтауда дидактикалық мүмкіндіктерін іске асыруға бағытталған заманауи АКТ құралдарын оқу процесінде оңтайлы дамыту және пайдалану бойынша әдістемемен және практикамен қамтамасыз ету үдерісін түсінуге болады. Белгіленген бағыттар оқу үрдісіне және білім туралы идеялар жүйесіне әсер етеді. Білім беру мекемелері, соның ішінде педагогикалық университеттер тек дәстүрлі рөлдерді ғана емес, сонымен қатар жаңа функцияларды орындайды, соның ішінде:

- дүниенің нақты бейнесін қалыптастыру;

- азаматтық тәрбие және мәдениетаралық диалог құру;

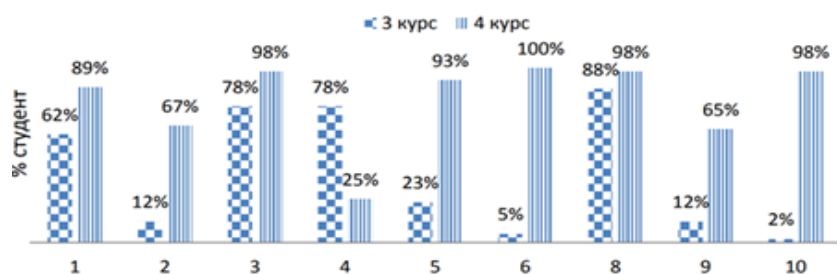
- кешенді оқыту және жан-жақты дамыту;

- формальды, бейресми және бейресми білім беруді бағалау (аралық, қорытынды).

Білім беруді ақпараттандыру және АКТ құралдарын тиімді пайдалану жағдайында электрондық оқыту және қашықтықтан оқыту технологияларының, аралас оқытудың, интерактивті педагогикалық технологиялардың, білім берудің үздіксіздігін, өзгермелілігін және дербестендіруін қамтамасыз ететін электрондық білім беру платформалары мен ресурстарының рөлі, жобалау және студенттердің барлық санаттары үшін жеке білім беру траекториясын қолдау ұлғаюда. Зерттеу бойынша электронды портфолио заманауи стандарттар талаптарына жауап беретін ЖОО-ның заманауи электрондық ақпараттық-білім беру ортасын дамыту жағдайында оқытуды ақпараттандыру контекстінде аралас оқыту үлгілерін енгізу кезінде АКТ құзыреттілігін дамыту құралдарының бірі ретінде әрекет ете алады

деген көзқарасты ұстанады. Аралас оқыту моделі негізінде құрылған e-learning курстарының қолдауымен бейіндік пәндерді енгізу аясында болашақ оқытушылардың – бакалаврлардың жеке электронды портфолиоларын құру және одан әрі дамыту арқасында АКТ құзыреттілігін тиімді қалыптастыру жүзеге асырылуда [10].

Электронды портфолио болашақ мұғалімдердің АКТ құзыреттілігін қалыптастыру құралы ретінде қолдану туралы жүргізілген 3,4-курстар арасында кеңестер бойынша нәтижесі 2-суретте көрсетілген.

Сурет 2. Электронды портфолио бойынша жүргізілген сауалнаманың нәтижесі

Алынған сауалнаманың нәтижесінде эксперимент соңында электронды портфолио бойынша келісетін студенттердің саны айтарлықтай өсті деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Студенттің электрондық портфолиосын университеттің электрондық білім беру ақпараттық ортасының маңызды құрамдас бөлігі ретінде көрсететін бірқатар зерттеулерге қарамастан, қазіргі уақытта электрондық портфолио АКТ-ны дамыту құралы ретінде қарастырылатын ғылыми жұмыстар жоқ. Оқытуды ақпараттандыру жағдайында болашақ педагог-тьюторлардың құзыреттілігі қарастырылады.

Болашақ мұғалімдердің АКТ құзыреттілігін қалыптастыру жағдайында электрондық портфолионы пайдаланудың негізгі дидактикалық мақсаттарының ішінде мыналарды атап өтуге болады:

- жүйелеу (электрондық ортада қажетті оқу және білім беру ақпаратын жүйелеу, орналастыру және сақтау);
- рефлексиялық-бағалаушы (болашақ мұғалімдердің жеке және кәсіби даму үшін жеке электрондық портфолионы пайдаланудың маңыздылығын сезінуі, әртүрлі қызмет түрлерінде электрондық портфолио құралдарын пайдалануға дайындығын көрсету);
- мағыналы (оқытылған және бұрын оқытылатын пәндер арасындағы пәнаралық көзқарас пен сабақтастықты жүзеге асыруға мүмкіндік береді);
- ұйымдастырушылық және мотивациялық (мақсат қою, жоспарлау және болжау дағдыларын дамытуға, іс-әрекетті өзін-өзі ұйымдастыруға, оқу үдерісіне және әртүрлі қызмет түрлеріне (ғылыми-зерттеу, әлеуметтік, мәдени, шығармашылық, спорттық) қызығушылықты қалыптастыру және қолдауға ықпал етеді);
- демонстрациялық - өнімді (ол білім беру процесінің әр түрлі қатысушылары үшін 24/7 режимінде болашақ мұғалімнің оқу нәтижелерін, жеке және кәсіби жетістіктерін көрсетуге мүмкіндік береді).

Қорытынды

Осылайша, Қазақстандағы білім беру жүйесінің дамуының қазіргі кезеңі білім беруді ұйымдастыруға, басқаруға, мазмұнына, нысандары мен әдістеріне инновациялық тәсілдерді енгізу негізінде оның құрылымы мен мазмұнын жаңарту қажеттілігімен, сондай-ақ білім беруді бағалаумен сипатталады. Осыған байланысты жеке-бағдарлы оқыту парадигмасын қабылдау және дамыту білім беру үдерісіне қатысушылардың қызметін бағалаудың баламалы әдістерін кеңінен қолдануға әкеледі. Білім беру ұйымдарының тәжірибесіне белсенді түрде енгізіліп жатқан портфолио технологиясы құзіреттілікке негізделген тәсілді қолдануға негізделген бағалау технологияларының біріне айналды. Деректерді өңдеу мен сақтау процестері технологиясының электрондық нұсқасын автоматтандырудың өзектілігі бірінші орынға шықты. Өзін-өзі тәрбиелеу бойынша жұмыс істеу дағдысына ие болған мұғалімнің ғылыми, практикалық және ғылыми-зерттеу қызметін жүзеге асыруға тез дайындалып, көшуі жоғары кәсіби және білім деңгейін көрсетеді. Ал бұл оқу-тәрбие процесінің сапасына және педагогикалық қызметтің тиімділігіне оң әсерін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Безызвестных Е.А. Электронный портфолио как средство формирования ИКТ-компетентности будущих педагогов-тьюторов: дис. канд. пед. наук. Красноярск: Красноярский государственный педагогический университет им. В. П. Астафьева, 2019. 290 с.
- 2 Нестерова Н.С., Сверкунов С.Б. Разработка электронного портфолио студента, 2016. № 1. С. 17—20.
- 3 Базаржапова Т.Ж. Совершенствование информационной компетентности педагогов условиях инфокоммуникационной среды интеграции: автореф. дис ... канд. пед. наук / Т. Ж. Базаржапова. – Улан-Удэ, 2013. – 2 с.
- 4 Трепакова Е.В. Электронное портфолио как один из видов оценочных средств студента// Наука и образование: сохраняя прошлое, создаём будущее: сборник статей XI Международной научно-практической конференции. Пенза: Наука и просвещение, 2017. С. 127—129.
- 5 Чиркова Н.И., Павлова О.А. Электронный портфолио как средство формирования и контроля сформированности профессиональных компетентностей будущих педагогов // Научные труды Калужского государственного университета имени К.Э. Циолковского, 2019. С. 143—146.
- 6 Гусева В. Е., Гребнева А. Д. Способы мотивации студентов в формировании электронного портфолио в электронной информационно-образовательной среде // Новое слово в науке: стратегии развития: сборник материалов IX Международной научнопрактической конференции. Чебоксары: Центр научного сотрудничества «Интерактив плюс», 2019. С. 48—50.
- 7 Кирьякова А. В., Каргапольцева Н. А., Ольховая Т. А., Реунова М. А. Технология «портфолио» в компетентностно-ориентированном образовании: учебно-методическое пособие / Оренбургский гос. ун-т. Оренбург: ОГУ, 2011. 113 с.
- 8 Болотина Г.К. Научно-методическое портфолио педагога. //Методист. -2006. -№9. -С.57.
- 9 Зеленко Н.В., Могилевская А.Г. Портфолио будущего педагога. // Стандарты и мониторинг в образовании. -2009. -№1. -С.61.
- 10 Михайловский О.С. Портфолио учителя. Обобщение и систематизация педагогических достижений. // Образование в современной школе. -2006. -№9. -С.19.

References:

- 1 Bezyzvestnyh E. A. Elektronnyj portfolio kak sredstvo formirovaniya IKT-kompetentnosti budushchih pedagogov-t'yutorov: dis. kand. ped. nauk. Krasnoyarsk: Krasnoyarskiy gosudarstvennyj pedagogicheskij universitet im. V. P. Astaf'eva, 2019. 290 s.
- 2 Nesterova N. S., Sverkunov S. B. Razrabotka elektronnoho portfolio studenta, 2016. № 1. S. 17—20.
- 3 Bazarzhapova, T.ZH. Sovershenstvovanie informacionnoj kompetentnosti pedagogov usloviyah infokommunikacionnoj srede integracii: avtoref. dis ... kand. ped. nauk / T. ZH. Bazarzhapova. – Ulan-Ude, 2013. – 2 s.
- 4 Trepakova E. V. Elektronnoe portfolio kak odin iz vidov ocenochnyh sredstv studenta// Nauka i obrazovanie: sohranyaya proshloe, sozdayom budushchee: sbornik statej XI Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii. Penza: Nauka i prosveshchenie, 2017. S. 127—129.
- 5 CHirkova N. I., Pavlova O. A. Elektronnyj portfolio kak sredstvo formirovaniya i kontrolya sformirovannosti professional'nyh kompetentnostej budushchih pedagogov // Nauchnye trudy Kaluzhskogo gosudarstvennogo universiteta imeni K.E. Ciolkovskogo, 2019. S. 143—146.
- 6 Guseva V. E., Grebneva A. D. Sposoby motivacii studentov v formirovanii jelektronnoho portfolio v jelektronnoj informacionno-obrazovatel'noj srede // Novoe slovo v nauke: strategii razvitija: sbornik materialov IX Mezhdunarodnoj nauchnoprakticheskoy konferencii. Cheboksary: Centr nauchnogo sotrudnichestva «Interaktiv pljus», 2019. S. 48—50.
- 7 Kir'jakova A. V., Kargapol'ceva N. A., Ol'hovaja T. A., Reunova M. A. Tehnologija «portfolio» v kompetentnostno-orientirovannom obrazovanii: uchebno-metodicheskoe posobie / Orenburgskij gos. un-t. Orenburg: OGU, 2011. 113 s.
- 8 Bolotina G.K. Nauchno-metodicheskoe portfolio pedagoga. //Metodist. -2006. -№9. -S.57.
- 9 Zelenko N.V., Mogilevskaja A.G. Portfolio budushhego pedagoga. // Standarty i monitoring v obrazovanii. -2009. -№1. -S.61.
- 10 Mihajlovskij O.S. Portfolio uchitelja. Obobshhenie i sistematizacija pedagogicheskikh dostizhenij. // Obrazovanie v sovremennoj shkole. -2006. -№9. -S.19.